

Oponentský posudek

Disertační práce Mgr. Kateřiny Čtvrtečkové: *„Pohledy žáků ze sociálně rizikového prostředí na drogovou závislost“*.

Oponent: Doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.

Ústav pedagogických věd, Fakulta humanitních studií, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Text oponentury

K aktuálnosti zvoleného tématu

Disertační práce autorky Mgr. Kateřiny Čtvrtečkové s názvem *Pohledy žáků ze sociálně rizikového prostředí na drogovou závislost* se zabývá velmi aktuálním tématem. Zdánlivě úzce vymezené téma totiž zabírá širokou oblast vyloučených komunit v jednom regionu – Ústeckém kraji, přičemž k odpovědím na zvolenou problematiku autorka musela popsat široký prostor sociálně rizikového prostředí, včetně jeho vlivu na vzdělávání dětí, zejména romských, ve školách Ústeckého kraje.

Společenská aktuálnost disertační práce spočívá v zaměření na vlivy na děti a mládež, jak píše autorka již v abstraktu, *pokud zmíněné děti či mládež vyrůstají v prostředí, které není majoritní částí společnosti vnímáno jako běžné, ale naopak jako vyloučené a tím pádem i nechtěné. V průběhu dospívání má na skupinu dětí a mládeže, zejména těch ze sociálně vyloučených lokalit, velmi často vliv jev souhrnně nazývaný problematika užívání návykových látek. U členů uvedené skupiny je velké riziko, že začnou být pravidelnými uživateli návykových látek, s čímž jsou neoddělitelně spojeny další nežádoucí doprovodné jevy.*

Otázka splnění stanoveného cíle

Autorka si vytýčila jako základní cíl poskytnutí *vhledu do sociálně vyloučených lokalit Ústeckého kraje, na problémy, se kterými se jejich obyvatelé potýkají, včetně sociálně ekonomických dopadů se zaměřením na výsledky výzkumu provedeného formou dotazníků distribuovaných a následně zpracovaných žáky základních škol ve vytypovaných sociálně vyloučených lokalitách.*

Cílovou skupinou respondentů se stali žáci základních škol, aby bylo možné zjistit, jak velkou roli drogová problematika sehrává na jejich formování, zda a do jaké míry ovlivňuje pravděpodobnost, že děti a dospívající mládež ze sociálně vyloučených lokalit budou mít zkušenost s užíváním návykových látek dříve a ve větší míře než děti z neohrožených skupin a současně s tím, zda jsou děti z ohrožené skupiny náchylnější nejen k užívání návykových látek, ale také k rizikovému chování, které s užíváním návykových látek přímo souvisí.

Pro realizaci cílových zaměření byla důležitá komparace, která v práci byla zajištěna porovnáním zjištěných dat s výstupy zpracovanými Úřadem vlády ČR, aby bylo možné stanovit, v jak velkém rozsahu drogová problematika shora uvedené ovlivňuje.

Velmi důležitým cílem bylo také přinést *nástin možného řešení v oblasti prevence, neboť vytvoření a užití souboru efektivních opatření právě již v počátku vzniku nežádoucích jevů by mělo přinést maximální efekt.*

Autorka práce svým systematickým a systémovým přístupem, který zahrnoval jak hluboké informace o Ústeckém kraji a vyloučených lokalitách v něm (jako jsou např. Janov, Chánov, Předlice a další), o sociální, bytové, vzdělávací situaci v nich, tak o problematice drogových závislostí zejména u dětí a mladistvých, si vytyčila široký okruh cílů, avšak dokázala je svým analytickým přístupem dobře propojit a dovést k výsledkům, které jsou využitelné i pro praxi při prosazování politiky ve vztahu k vyloučeným lokalitám a vztahu majority a minority. Cíle práce byly podle mého soudu tedy dobře splněny a transparentně prezentovány.

Ke zvoleným metodám disertace

Teoretická část práce je velmi dobře metodicky propracovaná. Je přehledná a dobře strukturovaná, takže vytváří dobrý základ k praktické části.

Pro empirickou část disertační práce bylo využito kvantitativního designu za účelem přinesení numerických dat měřením proměnných. *Získaná data práce autorka analyzovala statistickými metodami s cílem je prezentovat a pak náležitě popisovat. Práce se zabývala vztahy mezi proměnnými. Úsilí, které bylo věnováno kvantitativnímu uchopení disertační práce, vedlo k hlubšímu proniknutí k podstatě tohoto jevu, zejména přehledností, stručností a syntetičností výsledku.*

Autorka dobře a podrobně popsala metody výzkumu s informací o předvýzkumu i vlastním výzkumu, časovém harmonogramu realizace a statistickém zpracování opřeném o rozbor hypotéz. Byl také vymezen výzkumný soubor, kterým byli žáci základních škol především ve

vyločených lokalitách. To autorce vytvořilo dobré zázemí pro vlastní výzkum a jeho statistické zpracování. Metodologii přístupu k výzkumu lze tedy hodnotit velmi kladně.

K výsledkům disertace a přínosu nových poznatků

Jak se vyjadřuje Mgr. Kateřina Čtvrtečková v závěru, *svou prací se autorka snažila poukázat na prázdné místo, jež by bylo zapotřebí postupně začít zaplňovat a více mapovat aktuální situaci v sociálně vyloučených lokalitách Ústeckého kraje.*

Důležité je také to, že disertační práce akcentuje význam prevence, která je velmi důležitá pro řešení širších problémů ve vyloučených lokalitách a v nichž se angažuje i policie ČR.

K významu pro společenskou praxi

Na základě shrnutí teoretických základů a vlastním průzkumem ověřených poznatků z praxe autorka doporučuje:

1/ zavést na regionální úrovni opětovný sběr dat obdobného charakteru jako v disertační práci, aby bylo možné sledování dalšího vývinu řešení této problematiky;

2/ navrhnout dílčí změny přístupu institucí ať státních či soukromých k dětem ze sociálně vyloučených lokalit;

3/ určit konkrétní změny, dle výsledků sběru dat na úrovni primární prevence v ZŠ nacházejících se v sociálně vyloučených lokalitách;

4/ stanovit konkrétní cílové vize, jasná kritéria a ukazatele, které by bylo možné užívat pro evaluaci, zda konkretizované metody primární prevence jsou opravdu účinné;

5/ zapojit děti ze sociálně vyloučených lokalit do samotné prevence směrem k mladším žákům ZŠ;

6/ vyzdvihnout multidisciplinární a meziresortní spolupráci.

S těmito návrhy nelze než souhlasit a doporučit je k jejich realizaci. A k tomu, aby se autorka i nadále jako profesionálka věnovala této problematice ku prospěchu zlepšování nebo alespoň optimalizaci situace ve vyloučených lokalitách a harmonizaci vztahů v celé společnosti.

Otázka, zda disertace splňuje podmínky kladené na tato řízení

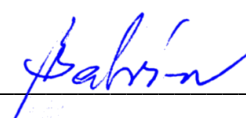
Na základě výše zmíněných konstatování, po podrobném zkoumání obsahu a metodologie, jakož i výsledků a doporučení pro praktické využití výsledků disertace je třeba konstatovat, že **disertační práce Mgr. Kateřiny Čtvrtečkové splňuje podmínky kladené na disertační řízení a k tomu ji s plnou odpovědností doporučuji k obhajobě.**

Oponentský posudek vypracoval:

Doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.

Akademický pracovník Ústavu pedagogických věd, Fakulty humanitních studií Univerzity
Tomáše Bati ve Zlíně

Dne 24. 3. 2021

(vlastnoruční podpis)